

TREI SCENARII PRIVIND DINAMICA GEOPOLITICĂ REGIONALĂ DUPĂ REVENIREA LA PUTERE A TALIBANILOR ÎN AFGANISTAN

Conf.univ.dr. Alba Iulia Catrinel POPESCU

Universitatea Națională de Apărare „Carol I”, București

În data de 14 aprilie 2021, președintele american Joe Biden a anunțat că, începând cu 1 mai (2021), trupele americane se vor retrage din Afganistan, punând capăt celor 20 de ani de război împotriva terorismului taliban. La o primă vedere, decizia americanilor pare a fi o retragere precipitată dintr-un foarte costisitor război de uzură. La o privire mai atentă însă, evenimentele din Afganistan se înscriu într-o strategie de tip real-politik, care urmărește resetarea jocului geopolitic din Eurasia, și nu numai. Prin urmare, care ar putea fi impactul geopolitic potențial al retragerii americane din Afganistan? Cum s-ar putea reseta jocul regional după august 2021? Prezentul articol, scris imediat după „căderea” Kabulului și revenirea la putere a talibanilor în Afganistan, în 15 august 2021, propune trei variante de scenarii privind procesele geopolitice regionale și implicațiile acestora la nivel global.

Cuvinte-cheie: Afganistan, pashtuni, talibani, „Balcanii Mondiali”, real-politik.

Motto:

*„Asia este un trup din apă și pământ, a cărui inimă este
națiunea afgană. Din discordia sa, se naște discordia Asiei;
și, din concordia sa, concordia Asiei”.*

Mohammed Iqbal (1877-1938),
poet și om politic pakistanez

CINE SUNT TALIBANII?

Mișcarea Talibană este descrisă ca o Mișcare Deobandistă, titlatură preluată de la numele seminarului *Darul Uloom Deoband* – *Casa cunoașterii din Deoband*, înființat, în anul 1867, în localitatea Deoband din statul indian Uttar Pradesh. Ctitorii Mișcării Deobandiste au aparținut scolii juridice moderate Hanafi¹, care a normat Islamul Sunnit, practicat în Imperiul Mogul și în cel Otoman (cu excepția nordului Africii). Având ca scop revirimentul Islamului indian, aflat sub asaltul civilizațional britanic și hindus, ctitorii Mișcării au gândit dezvoltarea unui sistem de instituții de învățământ clerical, menit să formeze imami capabili să „trezească” la viață conștiința musulmanilor din Peninsula Indiană. Astfel că, în 1967, la 100 de ani de la fondarea primului seminar, funcționau 8.934 de școli Deobandi, majoritatea în Peninsula Indiană, dar și în alte state, precum China, Afganistan, Malaesia (Puri, 2009). Învățăturile deobandiste au creat adepți cu precădere în rândul populației pashtune, situate de o parte și de alta a liniei Durand² – granița colonială, în lungime de 2.670 km, care separă Afganistanul de Pakistanul de astăzi, trecând prin mijlocul teritoriului populat de pashtuni. Nu același succes l-au avut în Punjab, unde populația a preferat Islamul Barelvi, de asemenea Hanafi, dar însoțit

*Învățăturile
deobandiste au
creat adepți cu
precădere în
rândul populației
pashtune,
sitate de o
parte și de
alta a liniei
Durand – granița
colonială, în
lungime de
2.670 km,
care separă
Afganistanul de
Pakistanul de
astăzi, trecând
prin mijlocul
teritoriului
populat de
pashtuni.*

¹ Fondată de clericul Abū Ḥanīfa an-Nu‘man ibn Thābit (700-767). Acceptă cea mai mare pondere de izvoare laice în structura Shariah dintre toate școlile juridice sunnite. Prin urmare, combină preceptele Coranului, cutuma și consensul învățaților cu reflecția individuală, analogia (Qiyas), preferința juridică (Istihsan) și tradiția locală (Urf). Vezi: Alba Lulia Catrinel Popescu (2020).

² De la numele diplomatului britanic Henry Mortimer Durand (1850-1924), cel care, în 12 noiembrie 1893, a negociat și trasat granița dintre Afganistanul condus de emirul Abdur Rahman Khan (1840/1844-1901) și India Britanică. Vezi: Smith (2004).

Un rol important în glisarea filozofiei politice a deobandiștilor spre ultraconservatorismul Hanabilah l-au avut atât sărăcia profundă, care a afectat populația majoritară pashtună în anii '90 și care a vulnerabilizat-o în fața ajutoarelor primite din partea Rețelei Islamiste a Frăției Musulmane, cât și prezența, în spațiul pakistanez, încă de la sfârșitul anilor '40, a învățăturilor și a organizațiilor înființate de liderul local al Frăției Musulmane, jurnalistul și clericul Sayyid Abū'l-A'lā Mawdūdī (1903-1979) – întemeietorul Jamaat-i-Islami.

de o semnificativă practică sufită³, respinsă de deobandiști și, mai ales, de adepții școlii juridice ultraconservatoare Hanabilah⁴, reuniți în Mișcarea *Ahl-e-Hadith – Poporul poruncii*, înființată la mijlocul secolului al XIX-lea în nordul Indiei.

Moderăția Hanafi a seminariilor Deobandi avea să fie înlocuită cu radicalismul Hanabilah în perioada anilor '80, pe fondul Războiului sovieto-afgan, când petrodolarul saudit și întregul sistem financiar al Frăției Musulmane, laolaltă cu logistica americană asigurată de Agenția Centrală de Informații a SUA (CIA) și de serviciul de informații pakistanez, au sprijinit frontul mujahedin, în care s-a înrolat marea majoritate a pashtunilor apti de luptă (Berman, 2003). Aceasta este o chestiune recunoscută public de clericul pakistanez Akbar Zaidi, care a afirmat că Islamul Deobandi din Pakistan și Afganistan s-a îndepărtat de „rădăcinile” sale indiene din cauza mai multor factori, dintre care unul este influența wahabismului saudit (Zaidi, 2009). Desigur, un rol important în glisarea filozofiei politice a deobandiștilor spre ultraconservatorismul Hanabilah l-au avut atât sărăcia profundă, care a afectat populația majoritară pashtună în anii '90 și care a vulnerabilizat-o în fața ajutoarelor primite din partea Rețelei Islamiste a Frăției Musulmane, cât și prezența, în spațiul pakistanez, încă de la sfârșitul anilor '40, a învățăturilor și a organizațiilor înființate de liderul local al Frăției Musulmane, jurnalistul și clericul Sayyid Abū'l-A'lā Mawdūdī (1903-1979) – întemeietorul *Jamaat-i-Islami – Societatea Islamică* (cea mai mare organizație islamistă din Asia). Acesta a fost un continuator al liniei ideologice deschise de întemeietorul Frăției Musulmane, teologul egiptean Hassan al-Bannā (1906-1949), conform căreia „puterea politică există doar pentru a aplica Shariah, singurul sistem de legi capabil a eradica jahiliyya – ignoranța seculară, socialistă și liberal-democratică în care s-a scufundat lumea islamică” (Popescu, p. 84). Învățăture și organizații a căror ideologie a rezonat cu cea a deja existentei *Ahl-e-Hadith*, astfel că deobandiștii pashtuni tradiționali au sfârșit prin a capitula în fața asaltului ultraconservator, devenind parte a Rețelei Islamiste Globale (Ib., pp. 141-210).

³ Dimensiunea interioară, mistică a Islamului, pune accent pe Marele Jihad, al luptei omului cu păcatele sale și pe relația omului cu un Dumnezeu accesibil sieși. Vezi: Asghar (2009).

⁴ De la numele întemeietorului său, clericul beduin Ahmad bin Hanbal (780-855). Respinge cu desăvârșire izvoarele laice din structura Shariah.

Acesta este un aspect extrem de important, întrucât schimbul de populație realizat în urma partiției Indiei din 1947 nu a fost unul absolut perfect, un procent semnificativ de musulmani indieni (circa 10% din populația totală a Indiei de astăzi, ceea ce reprezintă aproximativ 160 de milioane) alegând să rămână în India hindusă, îndeosebi în nordul statului, locul de obârșie al Mișcării Deobandiste. Prin urmare, există un risc major de contaminare ideologică ultraconservatoare, urmată de radicalizare, a musulmanilor deobandiști indieni, care ar detona securitatea și stabilitatea din întreaga Peninsulă Indiană. Este un risc atent supravegheat și controlat de autoritățile indiene, care au cerut liderilor locali deobandiști să iasă public și să condamne Islamul insurgent al organizațiilor teroriste aparținând Aparatului Secret al Frăției Musulmane (Ib., pp. 147-192). Astfel, la 25 februarie 2008, *Darul Uloom* a găzduit o conferință a erudiților în localitatea Deoband, pentru a dezbate problema terorismului, în cadrul căreia a fost adoptată în unanimitate o *fatwa* – *edict religios* care condamnă toate actele de terorism în numele Islamului (Puri).

Deloc întâmplător, mișcarea deobandistă din Afganistan a primit numele *talibanilor*, care, în limba arabă, înseamnă *studenți*, știut fiind că Rețeaua Islamistă pune accent deosebit pe educația islamică și pe memorarea în întregime a Coranului, a Sunnei și a scrierilor lui al-Banna, dar și pentru că, la origine, deobandismul a fost clădit pe un sistem de seminarii teologice menite să educe studenții în spiritul învățaturii islamice.

Mișcarea Talibană a fost înființată în 1994 de către Mullah Mohammed Omar (1960-2013), un fost *mujahedin* – *soldat al lui Allah* în Războiul afgano-sovietic (1979-1989), absolvent al seminarului deobandist din localitatea pakistaneză Akora Khattak (Waraich, 2015). Seminarul a fost condus de clericul Maulana Sami-ul-Haq (1937-2018), membru al mișcării politice islamiste *Jamiat Ulema-e-Islam* – *Adunarea clericilor islamici*, denumit și „*tatăl talibanilor*” (Imtiaz, 2007). În 1996, Omar a înființat *Emiratul Islamic din Afganistan*, cu capitala *de facto* la Kandahar și *de iure* la Kabul, iar în 2001, a ordonat distrugerea statuilor lui Buddha din Bamyān, sculptate în secolul al VI-lea. Abia după 11 septembrie 2001, Omar a fost trecut pe lista persoanelor căutate de guvernul Statelor Unite, pentru că a găzduit și sprijinit acțiunile Al Qa’ida împotriva Americii. Căutările americanilor nu s-au materializat. Omar nu a fost vreodată găsit și a murit de tuberculoză la 23 aprilie 2013.

Există un risc major de contaminare ideologică ultraconservatoare, urmată de radicalizare, a musulmanilor deobandiști indieni, care ar detona securitatea și stabilitatea din întreaga Peninsulă Indiană. Este un risc atent supravegheat și controlat de autoritățile indiene, care au cerut liderilor locali deobandiști să iasă public și să condamne Islamul insurgent al organizațiilor teroriste aparținând Aparatului Secret al Frăției Musulmane.

Succesul inițial al Mișcării Talibane este strâns legat de Frăția Musulmană, de CIA și de serviciul secret pakistanez – ISI. Retragerea sovietică din Afganistan a lăsat centura pashtună într-o stare de sărăcie lucie, dezintegrare administrativă și haos. În acest context, în regiune au apărut „lorzii războiului”, foști comandanți ai mujahedinilor, care au preluat controlul principalelor rute de acces, în special al coridorului strategic Quetta - Kandahar - Herat, care asigură legătura între Pakistan, în sud-est, și Iran, Turkmenistan și Turcia, în nord-vest.

Unii autori afirmă că decesul islamistului ar fi survenit în localitatea afgană Zabol, lângă o bază militară americană (Deutsche Welle, 2019), alții că s-ar fi întâmplat în Pakistan, într-un spital din Karachi (Goldstein, Shah, 2015). Timp de doi ani, moartea sa a fost ascunsă de talibani, fiind dezvăluită în iulie 2015, de către Direcția Națională de Securitate a Afganistanului (Onyanga-Omara, Lackey, 2015).

Succesul inițial al Mișcării Talibane este strâns legat de Frăția Musulmană, de CIA și de serviciul secret pakistanez – ISI. Retragerea sovietică din Afganistan a lăsat centura pashtună într-o stare de sărăcie lucie, dezintegrare administrativă și haos. În acest context, în regiune au apărut „lorzii războiului”, foști comandanți ai mujahedinilor, care au preluat controlul principalelor rute de acces, în special al coridorului strategic Quetta - Kandahar - Herat, care asigură legătura între Pakistan, în sud-est, și Iran, Turkmenistan și Turcia, în nord-vest (vezi harta din figura nr. 1). Cu toate acestea, traficul de mărfuri și de persoane era compromis de multitudinea atacurilor banditești și de pretențiile financiare în creștere ale grupărilor care controlau coridorul (Berman).

Figura nr. 1: Harta politică a Afganistanului

(Sursa: http://www.ettoremazza.com/mapimages/middle_east/afghanistan/afghanistan.gif, accesat la 15 august 2021).

Pe cale de consecință, în octombrie 1994, în regiune a apărut Mișcarea Talibană. Bine înarmată și dotată cu vehicule pe care le-ar fi găsit în urma unui raid asupra unui depozit de la granița cu Pakistanul, Mișcarea a fost capabilă să preia controlul coridorului și al orașului Kandahar. În decembrie 1994, talibanii controlau 12 din cele 31 de provincii ale țării, iar în 1995, aproximativ 90% din teritoriul afgan.

Există numeroase voci care leagă apariția acestei mișcări de serviciul secret pakistanez ISI (India Today, 2021) și îi explică victoriile militare prin sprijinul primit dinspre Pakistan (Smith, Grey, 2021).

De asemenea, sunt bine cunoscute legăturile, din perioada Războiului sovieto-afgan și chiar și după retragerea sovietică, dintre CIA, Frăția Musulmană și frontul mujahedin din Afganistan, al cărui principal ideolog a fost clericul Abdullah Yusuf Azzam (1941-1989) – supranumit „părintele jihadului global”, mentorul lui Osama bin Laden (1957-2011) și întemeietorul organizațiilor teroriste Al-Qa’ida, Lashkar-e-Tayyiba și al structurii logistice Maktab al-Khidamat (Al Kifah), care a asigurat sprijin material mujahedinilor, de la tabere de antrenament și spitale de campanie la echipamente militare și vehicule militare (Popescu, p. 184). În timpul precedentei administrații talibane, principalele surse de venit ale emiratului proveneau din contrabanda care a prosperat atât de mult, încât, între 1993 și 1997, a dus la o scădere de 400 de milioane de dolari a veniturilor vamale pakistaneze și, mai ales, din traficul de opioide, care depășise 1 miliard de dolari în 1997 (Berman).

Putem concluziona, în acest context, că Mișcarea Talibană este o mișcare islamistă ultraconservatoare, radicală, componentă a Rețelei Islamiste Globale a Frăției Musulmane. Circumstanțele apariției sale și evoluția sa ulterioară pledează în favoarea sprijinului logistic primit din Pakistan, fără a exclude complet însă, cel puțin în perioada sa de început, legăturile cu CIA, știut fiind că, în anii '90, Agenția se afla, încă, într-o strânsă legătură cu Frăția Musulmană și cu forțele mujahedinilor din Afganistan.

VALOAREA GEOPOLITICĂ ȘI GEOSTRATEGICĂ A AFGANISTANULUI

Geografic, conform datelor furnizate de site-ul *CIA WorldFactBook*, Afganistanul este o țară de mărime medie (652.230 km²), enclavizată, localizată în sudul Asiei. În nord, se învecinează cu China și cu trei foste state sovietice: Tadjikistan, Turkmenistan, Uzbekistan. În vest,

Sunt bine cunoscute legăturile, din perioada Războiului sovieto-afgan și chiar și după retragerea sovietică, dintre CIA, Frăția Musulmană și frontul mujahedin din Afganistan, al cărui principal ideolog a fost clericul Abdullah Yusuf Azzam – supranumit „părintele jihadului global”, mentorul lui Osama bin Laden și întemeietorul organizațiilor teroriste Al-Qa’ida, Lashkar-e-Tayyiba și al structurii logistice Maktab al-Khidamat (Al Kifah), care a asigurat sprijin material mujahedinilor, de la tabere de antrenament și spitale de campanie la echipamente militare și vehicule militare.

se învecinează cu Iranul. În sud și în est, cu Pakistanul (vezi harta din *figura nr. 1*). Relieful său este predominant muntos. Lanțul Munților Hindu Kush, cu înălțimi cuprinse între 3.000 și 7.000 de metri, care se desfășoară dinspre nord-est spre sud-vest, separă provinciile nordice de restul țării (vezi harta din *figura nr. 2*). În sud-vest și în nord, există câmpii. Clima este aridă și semiaridă. Rețeaua hidrografică este alcătuită, în principal, din râuri care, fie că se vărsă în afara țării, în Marea Arabiei, fie că se scurg în bazine endoreice aflate pe teritoriul Afganistanului.

Tot în nord, la granița dintre Afganistan și Tadjikistan, ia naștere fluviul Amu Darya. Acesta oferă acces navigabil, pe o lungime de 1.200 km, pentru nave de până la 500 DWT. Coridorul fluvial al Amu Daryei dezenclavizează parțial țara, întrucât comunică, prin Canalul Karakum, cu Marea Caspică și sfârșește printr-o deltă în Lacul Aral (Britannica, 2021) (vezi harta din *figurile nr. 2 și 3*), fiind considerat ca făcând parte din bazinul hidrografic al mării mase acvatice continentale. Afganistanul deține două porturi fluviale la Amu Darya, în Kheyrabad și Shir Khan.

La granița dintre Afganistan și Tadjikistan, ia naștere fluviul Amu Darya. Acesta oferă acces navigabil, pe o lungime de 1.200 km, pentru nave de până la 500 DWT. Coridorul fluvial al Amu Daryei dezenclavizează parțial țara, întrucât comunică, prin Canalul Karakum, cu Marea Caspică și sfârșește printr-o deltă în Lacul Aral.

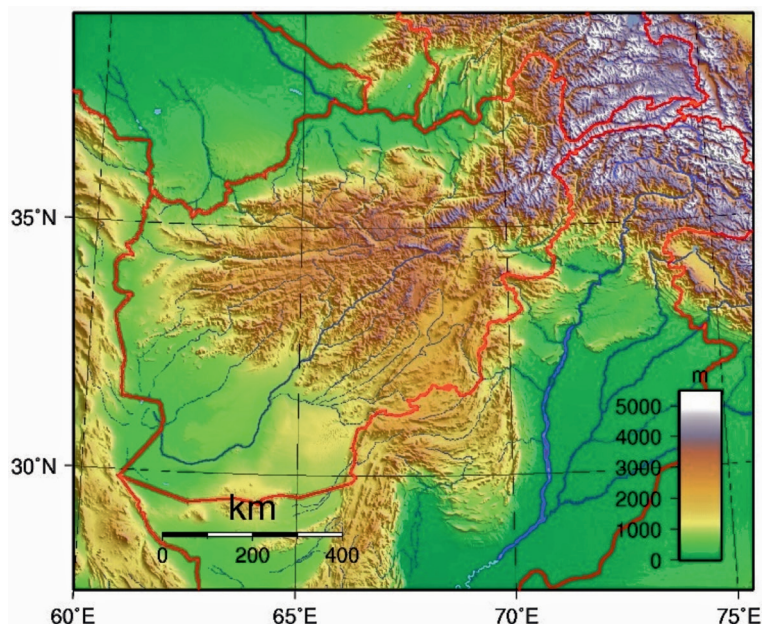

Figura nr. 2: Harta topografică a Afganistanului

(Sursa: <https://www.mapsland.com/maps/asia/afghanistan/large-topographical-map-of-afghanistan.jpg>, accesat la 15 august 2021).

Figura nr. 3: Fluviile Amu Darya și Syr Darya

(Sursa: https://upload.wikimedia.org/wikipedia/commons/8/85/Aral_map.png, accesat la 15 august 2021).

Principalele bogății naturale ale Afganistanului sunt gazele naturale, petrolul, cărbunele, minereurile de cupru, aur, cromit, bariu, plumb, zinc, litiu, minereul de fier, depozitele de talc, bariu, sare, pietrele prețioase și semiprețioase, terenul arabil, care acoperă 11,8% din suprafața totală a țării, și terenul agricol, acesta reprezentând 58,1% din teritoriul afgan (CIA WorldFactBook, 2021).

Geopolitic, Afganistanul este un stat compact, fără exclave sau enclave pe teritoriul său. Capitala, Kabul, este situată excentric, în nordul țării, în zona montană, motiv pentru care nu exercită o forță de atracție suficient de puternică asupra întregului teritoriu. Acest lucru explică apariția periodică a unei a doua capitale, *de facto*, în localitatea Kandahar, din sudul țării. Kabul este situat la răscrucea drumurilor care străbat Asia – aproximativ la jumătatea distanței dintre Istanbul, în vest, și Hanoi, în est, pe traseul coridorului de transport care unește Europa de Asia Centrală și de Sud și una dintre destinațiile de pe traseul vechiului Drum al Mătăsii (Haidari, 2017). Kandahar a fost capitala istorică a pashtunilor – inițial, numele de afgan se referea la pashtuni, ulterior, el a fost transferat și celorlalte grupuri etnice. Actualmente,

Geopolitic, Afganistanul este un stat compact, fără exclave sau enclave pe teritoriul său. Capitala, Kabul, este situată excentric, în nordul țării, în zona montană, motiv pentru care nu exercită o forță de atracție suficient de puternică asupra întregului teritoriu. Acest lucru explică apariția periodică a unei a doua capitale, de facto, în localitatea Kandahar, din sudul țării.

Introducerea în circuitul public a sintagmei Orient Mijlociu (și a Afganistanului în acest spațiu) se datorează amiralului american Alfred T. Mahan, autorul articolului intitulat „The Persian Gulf and International Relations”, publicat, în 1902, în revista „National Review”. În acest articol, marele geostrateg a definit Orientul Mijlociu ca fiind zona de mare valoare strategică dintre Arabia și India, care înconjoară Golful Persic, cel mai important coridor pe care Marea Britanie îl va controla, după Canalul Suez.

Kandahar este al doilea oraș, ca mărime, al țării și un important centru comercial, fiind cunoscut ca o piață majoră pentru marijuana și hașiș (Burch, 2010).

Figura nr. 4: Orientul Mijlociu

(Sursa: <https://encrypted-tbn0.gstatic.com/images?q=tbn:ANd9GcTHO2liBQzFGQx4vU4BhdEda8qL7oTv2uS76w&usqp=CAU>, accesat la 15 august 2021).

Tot din punct de vedere geopolitic, Afganistanul aparține, conform unor autori, regiunii *Orientului Mijlociu* (vezi harta din figura nr. 4), în timp ce alți autori îl includ în *Orientul Mijlociu Extins* (vezi harta din figura nr. 5). Introducerea în circuitul public a sintagmei *Orient Mijlociu* (și a Afganistanului în acest spațiu) se datorează amiralului american Alfred T. Mahan (1840-1914), autorul articolului intitulat *The Persian Gulf and International Relations (Golful Persic și relațiile internaționale)*, publicat, în 1902, în revista „National Review”. În acest articol, marele geostrateg a definit Orientul Mijlociu ca fiind zona de mare valoare strategică dintre Arabia și India, care înconjoară Golful Persic, cel mai important coridor pe care Marea Britanie îl va controla, după Canalul Suez. Regiunea a fost descrisă mai târziu, în 1957, de secretarul de stat american John Foster Dulles (1888-1959), ca fiind „zona situată între și incluzând Libia în vest și Pakistanul în est, Siria și Irakul în nord și Peninsula Arabă în sud, plus Sudanul și Etiopia” (Davison, 1960). Ulterior, în timpul administrației americane George W. Bush Jr. (2001-2009), s-a introdus sintagma *Orient Mijlociu Extins*, care definește o suprazonă geopolitică în care sunt incluse Maghrebul, Asia Centrală și Caucazul.

Trei scenarii privind dinamica geopolitică regională după revenirea la putere a talibanilor în Afganistan

Figura nr. 5: Orientul Mijlociu Extins

(Sursa: <https://i.pinimg.com/originals/3a/13/56/3a13560b14c78127236c1c6651540e02.jpg>, accesat la 15 august 2021).

Din punct de vedere geopolitic, Orientul Mijlociu este un spațiu-tampon, situat la confluența a șase religii și civilizații: Islamul Sunnit și Shi'it, Mozaismul, Creștinismul, Brahmanismul, Budismul, Animismul. Frontierele sale, disputate și mai mereu însângerate, corespund descrierii făcute de Samuel P. Huntington (1927-2008) spațiului civilizațional islamic. Acest spațiu-tampon intercivilizațional, actualmente preponderent islamic, este considerat a fi leagănul umanității și unul dintre spațiile de centralitate de care depinde macroechilibrul masei continentale afro-urasiatice.

Geostrategic, Orientul Mijlociu aparține, laolaltă cu Maghrebul, zonei de compresie cu statut de pivot între cele două mari spații globale, maritim și continental (vezi harta din figura nr. 6). Este un statut pivotal care, atunci când este controlat de oricare dintre competitori (chestiune posibilă doar prin unificarea Orientului Mijlociu sub o singură autoritate), transformă Orientul Mijlociu într-o poartă, un „gateway”, un coridor de tranzit între macrocomponentele masei continentale, cu valoare strategică excepțională pentru oricare putere dominantă. Când controlul acestui pivot global este disputat între cele două spații, dinamica geopolitică subsecventă îl predispuie la instabilitate, conflicte, fragmentări, eșuare statală, sărăcie și subdezvoltare și îl transformă într-o „centură de ruine”.

Din punct de vedere geopolitic, Orientul Mijlociu este un spațiu-tampon, situat la confluența a șase religii și civilizații: Islamul Sunnit și Shi'it, Mozaismul, Creștinismul, Brahmanismul, Budismul, Animismul. Frontierele sale, disputate și mai mereu însângerate, corespund descrierii făcute de Samuel P. Huntington spațiului civilizațional islamic.

Este un spațiu care adăpostește în subsolul său 38,4% din rezervele mondiale de gaze naturale cunoscute (în 2018) (NS Energy, 2019) și 48,3% din totalul rezervelor de petrol dovedite pe planetă (în 2020) (BP Statistical Review of World Energy, 2021).

Zona de compresie a Orientului Mijlociu a făcut obiectul preocupărilor strategilor americani, ruși, chinezi ș.a.m.d. Aflat, timp de secole, sub dominație otomană, în perioada de declin a Imperiului, acest spațiu a început să fie disputat între metropolele britanică și franceză, tot mai incisivul Imperiu Țarist și noile puteri emergente europene de la sfârșitul secolului al XIX-lea: Regatul Italian și Imperiul German.

Figura nr. 6: Orientul Mijlociu și Africa de Nord

(Sursa: <https://i2.wp.com/www.timpromanesc.ro/wp-content/uploads/2020/01/orientul-mijlociu.jpg?fit=653%2C426&ssl=1>, accesat la 15 august 2021).

Prin urmare, deloc întâmplător, zona de compresie a Orientului Mijlociu a făcut obiectul preocupărilor strategilor americani, ruși, chinezi ș.a.m.d. Aflat, timp de secole, sub dominație otomană, în perioada de declin a Imperiului, acest spațiu a început să fie disputat între metropolele britanică și franceză, tot mai incisivul Imperiu Țarist și noile puteri emergente europene de la sfârșitul secolului al XIX-lea: Regatul Italian și Imperiul German. Cursa pentru dominația Orientului s-a accelerat odată cu cea de-a doua revoluție industrială și introducerea în ecuația energetică globală a hidrocarburilor. Aceasta este o chestiune care a motivat declanșarea Primului Război Mondial (1914-1918), urmată de demantelarea ultimelor teritorii rămase în componența Imperiului Otoman (1920-1923). În acest zbruciat context istoric, Afganistanul a devenit un foarte necesar spațiu-tampon între Imperiul Țarist și, mai apoi, cel Sovietic și Indiile britanice, statut geopolitic sub care și-a obținut independența în 19 august 1919.

Trei scenarii privind dinamica geopolitică regională după revenirea la putere a talibanilor în Afganistan

Din acel moment, Orientul Mijlociu s-a aflat în prim-planul competiției geopolitice dintre marii jucători geostrategici globali, fiind transformat, în cele din urmă, într-o centură de ruine. Stabilizat, în mare măsură, la frontierele actuale după anii '60 (cu excepția Sudanului, care a suferit un proces de fragmentare în 2011), Orientul Mijlociu continuă să facă obiectul unor planuri strategice care vizează o reșezare a granițelor pe criterii etnice, în scopul oficial al creării unei mai juste teritorialități și, neoficial, pentru o mai facilă dominație a regiunii. În acest sens, la 1 iunie 2006, locotenent-colonelul (r.) american Ralph Peters a publicat, în *Armed Forces Journal*, articolul intitulat *Blood Borders: How a better Middle East would look (Frontierele însângerate: cum ar arăta un Orient Mijlociu mai bun)*, în care a propus o nouă împărțire a acestei zone geopolitice, așa cum se poate observa în harta din figura nr. 7.

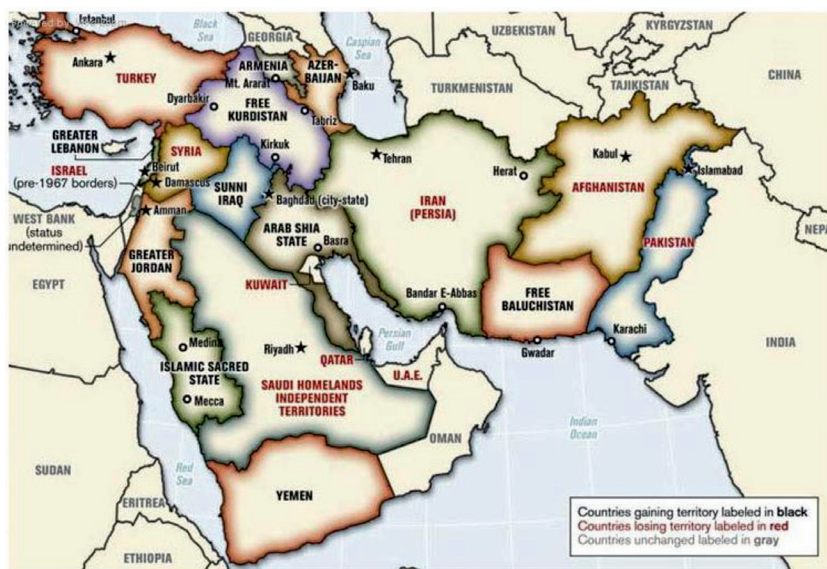

Figura nr. 7: Noul Orient Mijlociu

(Sursa: <https://resboiu.files.wordpress.com/2011/03/harta-ciudatelor-modificari.png>, accesat la 15 august 2021).

În *Noul Orient Mijlociu*, propus de Peters, Afganistanul ar urma să se rezume la teritoriul populat de pashtuni, astfel că provinciile sale vestice, din zona Herat, populate de alte etnii (turkmeni, uzbeki, tadjici, aimaqi), ar urma să intre în componența unui Iran Mare, în timp ce granița sa estică s-ar muta peste linia Durand, înglobând teritoriile

Orientul Mijlociu s-a aflat în prim-planul competiției geopolitice dintre marii jucători geostrategici globali, fiind transformat, în cele din urmă, într-o centură de ruine. Stabilizat, în mare măsură, la frontierele actuale după anii '60 (cu excepția Sudanului, care a suferit un proces de fragmentare în 2011), Orientul Mijlociu continuă să facă obiectul unor planuri strategice care vizează o reșezare a granițelor pe criterii etnice, în scopul oficial al creării unei mai juste teritorialități și, neoficial, pentru o mai facilă dominație a regiunii.

Geostrategul și omul de stat american Zbigniew K. Brzeziński a inclus Orientul Mijlociu și, implicit, Afganistanul în „Balcanii Mondiali”, „un spațiu întins de la Suez la Xinjiang, o regiune furioasă și volatilă, resentimentară față de dominația exterioară, extrem de bogată în hidrocarburi și aur, aflată la intersecția coridoarelor care unesc vestul european de estul asiatic și un premiu geopolitic pentru orice putere capabilă să îl domine”.

pashtune aflate astăzi sub suveranitatea Pakistanului. Astfel, Pakistanul ar urma să piardă și provinciile de la sud de Afganistan, locuite de baluchi și transformate în statul independent Baluchistan.

Mai puțin radical în propuneri, comparativ cu Peters, geostrategul și omul de stat american Zbigniew K. Brzeziński (1928-2017) a inclus Orientul Mijlociu și, implicit, Afganistanul în „Balcanii Mondiali”, „un spațiu întins de la Suez la Xinjiang, o regiune furioasă și volatilă, resentimentară față de dominația exterioară, extrem de bogată în hidrocarburi și aur, aflată la intersecția coridoarelor care unesc vestul european de estul asiatic și un premiu geopolitic pentru orice putere capabilă să îl domine” (Brzeziński, 1997, pp. 123-124), atrăgând atenția decidenților politici americani că împiedicarea, cu orice preț, a unificării acestei regiuni sub una dintre puterile regionale (Rusia, Turcia, Iran, China) constituie unul dintre imperatiivele geostrategice americane în Eurasia (vezi harta din figura nr. 8).

Figura nr. 8: „Balcanii Mondiali”

(Sursa: http://orientalreview.org/wp-content/uploads/2014/06/EB_map.jpg, accesat la 16 august 2021).

Un pivot global, cum descria „Balcanii Mondiali” un alt geopolitician, francezul Xavier Martin, cu o valoare geoeconomică și geostrategică

Trei scenarii privind dinamica geopolitică regională după revenirea la putere a talibanilor în Afganistan

uriașă, situat la intersecția drumurilor terestre care unesc Rusia de Africa și de sudul Asiei, China de Europa și Africa și Europa de Asia.

Figura nr. 9: Proiectul gazoductului TAPI

(Sursa: http://2.bp.blogspot.com/-ORStthAe7us/UD0IB1S8OqI/AAAAAAAAARU/akwMfh0gA4s/s1600/Tapi_Map_01.gif, accesat la 15 august 2021).

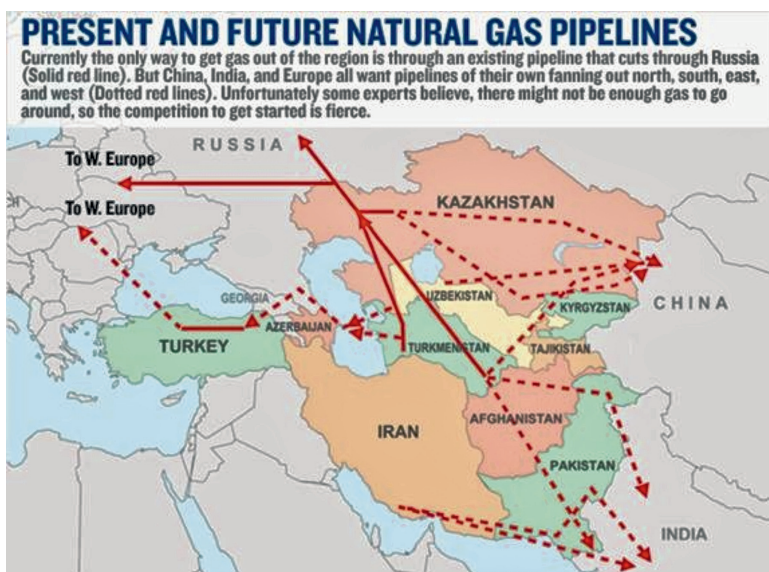

Figura nr. 10: Coridoarele energetice care străbat „Balcanii Mondiali”

(Sursa: https://stevehynd.files.wordpress.com/2011/09/gas_image004.jpg, accesat la 15 august 2021).

Din perspectiva Federației Ruse, Afganistanul este și trebuie să rămână un spațiu-tampon, component al inelului intermediar de securitate al puterii pivot, un spațiu vizat de interesele de dominație ale Moscovei, materializate în perioada sovietică prin invazia acestei țări în 1979.

Figura nr. 11: Drumul și Centura Mătăsii

(Sursa: https://lh3.googleusercontent.com/proxy/GNXp0cKHmgsPtgWD09p4iUQgt_fx__0tnbBFvH_gTc6qXb8YZkR9EAca9fQ43qDpbfdEUXMZM3n4AONhpUaCLa27wrHzDeyONDcZwjvdNYjsBg, accesat la 15 august 2021.

În acest sens pledează proiectele de coridoare energetice și de transport care străbat „Balcanii Mondiali” și, implicit, Afganistanul. Ca, de pildă, gazoductul TAPI (Turkmenistan, Afganistan, Pakistan, India), care ar fi urmat să aducă gaz turkmen și afgan în conductele pakistaneze și indiene (vezi hărțile din *figurile 9 și 10*) sau includerea Afganistanului în proiectul strategic și geoeconomic chinez al „Drumului Mătăsii” (vezi harta din *figura nr. 11*). Acestea sunt proiecte la care administrația președintelui afgan fugar Ashraf Ghani achiesase, Afganistanul urmând să devină „inima Drumului Mătăsii în Asia” (Haidari).

Din perspectiva Federației Ruse, Afganistanul este și trebuie să rămână un spațiu-tampon, component al inelului intermediar de securitate al puterii pivot, un spațiu vizat de interesele de dominație ale Moscovei, materializate în perioada sovietică prin invazia acestei țări în 1979. Un spațiu care, în conjunctura actuală, ar putea exporta ideologie islamistă Hanabilah la nivelul statelor din Asia Centrală și Caucaz, aparținând inelului intern de securitate al Federației, mult mai important strategic, cu atât mai mult, cu cât, în imediata vecinătate a Afganistanului talibanizat, se află Valea Ferghana, cunoscută pentru islamismul radical al locuitorilor săi (Akchurina, Lavorgna, 2014) (vezi harta din *figura nr. 12*).

Trei scenarii privind dinamica geopolitică regională după revenirea la putere a talibanilor în Afganistan

Figura nr. 12: Complexul de securitate al Asiei de Sud

(Sursa: <https://www.matrixmag.com/wp-content/uploads/2021/08/CSF989.jpg>, accesat la 16 august 2021).

Și, nu în ultimul rând, Afganistanul este considerat de Iran ca fiind, *de facto*, un spațiu propriu de influență, potențială regiune a unui Iran Mare, în virtutea fostelor granițe ale defunctului Imperiu Persan, precum se poate constata în harta din *figura nr. 13*. Iar, în imediata vecinătate a Afganistanului, se află atât Kashmirul, o regiune disputată între India și Pakistan, care ar putea fi, la rândul său, antrenată în procesul geopolitic regional, ducând la încălzirea conflictului dintre cele două puteri nucleare ale Asiei de Sud, cât și provincia chinezească Xinjiang, fostul Turkestan de Est, unde trăiesc uighurii și unde s-au dezvoltat, de-a lungul timpului, atât Frăția Musulmană Chineză Yihewani, moderată, hanefită, fondată în secolul al XIX-lea, cât și ramura locală a Frăției Musulmane Egiptene Ikhwan, ultraconservatoare, Hanabilah (Popescu).

Așadar, putem spune că Afganistanul este:

- din punct de vedere geopolitic, un spațiu-tampon, care a ținut la distanță de Indii puterea pivot rusă;
- din punct de vedere geostrategic, un cap de pod pentru oricare putere non-asiatică, interesată să-și proiecteze forța în imediata vecinătate a principalilor jucători asiatici: China, India, Iran, Pakistan și Federația Rusă;

Afganistanul este, din punct de vedere geostrategic, un cap de pod pentru oricare putere non-asiatică, interesată să-și proiecteze forța în imediata vecinătate a principalilor jucători asiatici: China, India, Iran, Pakistan și Federația Rusă.

Relieful Afganistanului este montan accidentat, aspect care permite transformarea sa într-o fortăreață naturală inexpugnabilă, cu mijloace militare convenționale și, foarte important, în subsolul său se află resurse minerale și energetice importante.

Figura nr. 13: Iranul/Persia Mare

(Sursa: https://upload.wikimedia.org/wikipedia/commons/4/45/Greater_Iran_Map.png, accesat la 16 august 2021).

- din punct de vedere geoeconomic, un *hub* și un *nexus* al coridoarelor care unesc Asia Centrală și Caucazul de Asia de Sud.

Geopolitic, el aparține spațiului de compresie al Orientului Mijlociu și Orientului Mijlociu Extins, fiind supus presiunilor geopolitice generate de competiția pentru dominația acestui spațiu, și este inclus într-una dintre cele mai active zone de falie geopolitică, a pivotului global, cunoscut și sub numele de „*Balcanii Mondiali*”, alcătuit din statele Asiei Centrale, Asiei de Sud și ale Caucazului, state situate în interiorul inelului intern, vital, de securitate al Federației Ruse, în imediata vecinătate a Chinei și a conflictelor interetnice și interconfesionale din Kashmir și fostul Turkestan de Est. Această poziție strategică excepțională este cu atât mai valoroasă, cu cât relieful său este montan accidentat, aspect care permite transformarea sa într-o fortăreață naturală inexpugnabilă, cu mijloace militare convenționale și, foarte important, în subsolul său se află resurse minerale și energetice importante. În plus, bazinul Amu Daryiei asigură accesul fluvial dinspre porturile afgane spre Marea Caspică și spre lacul Aral.

PRIN URMARE, CARE ESTE POTENȚIALUL IMPACT GEOPOLITIC AL RETALIBANIZĂRII AFGANISTANULUI?

Din datele prezentate mai sus este greu de crezut că retragerea americană din Afganistan s-a datorat unei înfrângeri militare în fața unor grupări armate slab înarmate, fără acces la înaltele tehnologii militare contemporane, alcătuite din semi-nomazi, unii dintre ei antrenați, ce-i drept, de CIA în anii premergători atentatelor din 11 septembrie 2001, dar care au practicat un îndelungat război de gherilă, favorizați fiind de terenul muntos accidentat și de vecinătățile ostile Americii. Importanța geopolitică a acestei zone și capul de pod stabilit de americani în coasta Rusiei și a Chinei erau mult prea importante pentru ca o superputere militară, care deține supremația tehnologică și își dezvoltă noi categorii de forțe pentru noile teatre de operații, spațial și cibernetic, să se lase înfrântă de o bandă de pseudo-militari, fie ei și „*luptători ai lui Allah*”. Resorturile acestei retrageri se găsesc în nevoia resetării jocului global și regional în contextul provocărilor de securitate cu care se confruntă America atât în plan intern, cât și în cel internațional, îndeosebi pe axa cu China, cu Rusia, cu Israel/Iran și Europa. O retragere anunțată cu mult timp înainte, în 2013 (Petersen).

Ambițiile de putere globale ale Chinei, traduse prin programele de înarmare și de cercetare militară, prin programul spațial, prin strategia „*Drumului și Centurii Mătășii*” de cucerire economică a masei continentale și de dominație militară a oceanelor emisferei sudice prin „*șiragul de perle*” al bazelor navale chineze, dar și prin strategia de preluare a controlului strâmtorilor și a punctelor de constricție maritimă globale, nu aveau cum să nu indice americanilor și, deopotrivă, rușilor faptul că statul chinez dorește să se transforme în:

- superputere navală, prin dezvoltarea flotei militare și a bazelor navale care să-i asigure capacitatea de a-și proiecta forța la nivelul Oceanului Planetar;
- superputere continentală, prin controlul asupra țărmurilor Eurasiei, care va duce la îndiguirea puterii pivot ruse;
- superputere comercială, prin controlul traficului maritim prin strâmtori și prin punctele de constricție maritimă;
- superputere tehnologică, prin centrele de cercetare dezvoltate în zona costieră a Chinei continentale;
- superputere instituțională, prin influența politică exercitată în organisme ONU și în alte instituții și organizații internaționale.

Ambițiile de putere globale ale Chinei se regăsesc în programele de înarmare și de cercetare militară, prin programul spațial, prin strategia „Drumului și Centurii Mătășii” de cucerire economică a masei continentale și de dominație militară a oceanelor emisferei sudice prin „șiragul de perle” al bazelor navale chineze, dar și prin strategia de preluare a controlului strâmtorilor și a punctelor de constricție maritimă globale.

China se afla în spatele proiectului de construcție al gazoductului TAPI și urmărirea preluarea controlului economic și politic al țării prin investiții în sonde și în rafinării în bazinul Amu Daryei, foarte bogat în hidrocarburi, prin achiziționarea câtorva mine, prin investiții în rețeaua locală de telefonie mobilă, prin construcția unei termocentrale.

Aceste valențe de putere se adaugă deja existenței puteri demografice chineze, puterii sale economice și financiare, bogăției de minereuri strategice – materiile prime ale revoluțiilor industriale actuale și, foarte important, voinței naționale a poporului chinez de a-și spăla rușinea unui secol de umilințe. Sau, altfel spus, de a îmfăptui obiectivele Marii Strategii a „*Visului Chinei*” de transformare a marii puteri asiatice în hegemonul acestei lumi (Popescu). Acestea sunt obiective pentru care statul chinez nu precupețește niciun efort și nici nu se lasă influențat de vreun slogan ideologic. Cu o singură excepție, și anume aceea a respectării, de către partenerul internațional, a statutului de „*o singură Chină*”. Sau, cu alte cuvinte, de a accepta să nu stabilească relații internaționale cu Taiwanul. Acest pragmatism chinez a fost extrem de util în relația Beijingului cu state care, la un moment dat, fuseseră trecute pe lista neagră a *rogue states* (*state necinstite*) de către americani, printre care regimul ayatollahilor din Iran sau regimul lui Omar al-Bashir din Sudan (Wilson Center, 2011). Prin urmare, deloc întâmplător, primul stat care a recunoscut statul taliban, în august 2021, a fost China (Shah, Lahiri, 2021).

China reușise să atragă de partea sa regimul președintelui fugar Ghani, care negocia rolul Afganistanului de „*inimă a Drumului Mătăsii*”, un eufemism pentru rolul de *hub* și de *nexus* al intereselor geopolitice, geoeconomice și geostrategice chineze, al statului în care americanii cheltuiseră miliarde de dolari pentru a-l reconstrui și stabiliza, după războiul din 2001. În plus, China se afla în spatele proiectului de construcție al gazoductului TAPI (Petersen) și urmărirea preluarea controlului economic și politic al țării prin investiții în sonde și în rafinării în bazinul Amu Daryei, foarte bogat în hidrocarburi, prin achiziționarea câtorva mine, prin investiții în rețeaua locală de telefonie mobilă, prin construcția unei termocentrale ș.a (Ib.). Inclusiv în această cheie trebuie înțelese „*negocierile de retragere*” începute de fosta administrație americană cu talibanii (BBC, 2020), cu valoare de semnal pentru președintele fugar, precum și afirmația fostului șef al CIA, generalul David Petraeus, potrivit căruia americanii nu au evaluat corect nivelul de corupție la care se putea preta societatea afgană (NPR, 2021).

În plus, China își implementa nestingherită mega-proiectul geoeconomic și geopolitic al „*Drumului Mătăsii*”, profitând de stabilitatea regională asigurată de banii și prezența militară americană.

A dezvoltat, în paralel, un parteneriat strategic strâns cu Pakistanul, unde a construit baza navală pentru andocare de submarine nucleare în portul strategic de mare adâncime Gwadar și a dezvoltat deja existentul parteneriat cu Iranul, cele două state fiind și fondatoare ale *Asian Infrastructure Investment Bank (AIIB)/Banca Asiatică de Investiții în Infrastructură*, organism financiar aservit megaproiectului geoeconomic chinez al „*Drumului și Centurii Mătășii*” (AIIB, 2021).

Retragerea americanilor însă a detonat toate calculele legate de stabilitatea regiunii. Mai mult, „*victoria*” neașteptată și extrem de rapidă a talibanilor, care au reușit, în 10 zile, să preia controlul unei mari părți din țară, prin capitularea militarilor afgani sau prin retragerea acestora, a adus cu sine haos, refugiarea afganilor occidentalizați în statele vecine și multă emoție televizată. Emoția a fost generată de disperarea populației afgane urbane occidentalizate (minoritară, raportat la marea masă a populației), care se vedea abandonată și condamnată la un sfârșit tragic, cum numai fanaticii Hanabilah știu să-l aplice ereticilor care și-au permis să abandoneze dogma salafită. La scurt timp de la pătrunderea talibanilor în palatul prezidențial din Kabul, în mass-media au început să fie difuzate chemările la rezistență din partea lui Ahmad Massoud (Coll, 2021), fiului fostului comandant de gherilă mujahedin Ahmad Shah Massoud (1953-2001), ucis de talibani înaintea atacurilor din 11 septembrie 2001, cunoscut pentru legăturile sale cu CIA (Ib.), ale fostului vice-președinte afgan Amrulla Saleh și ale fostului ministru al apărării Bismillah Khan Mohammadi, aflați în valea Panjshir, neocupată de talibani (The Week, 2021).

Din acest moment, se conturează cel puțin trei scenarii probabile.

PRIMUL SCENARIU, DERULAT PE TERMEN SCURT ȘI MEDIU

Asistăm la o posibilă repetare a scenariului din 1979, din perioada imediat următoare invaziei sovietice în Afganistan, de data aceasta, în formatul unui război civil internaționalizat. Emoția publică va asigura și legitima sprijinul pentru forțele anti-talibane, de această dată internațional. Într-o primă instanță, China, care s-a grăbit să-i recunoască pe talibanii va mai primi o porție de oprobriu public, mai ales dacă talibanii vor începe să aplice pedepsele împotriva apostatilor occidentalizați. Rusia, cel mai probabil, va alege calea neutralității, preferând să se transforme în curea de transmisie între părțile aflate în conflict. Iar ceilalți jucători regionali, cu conexiuni cu Frăția Musulmană, dar și cu China – precum Pakistanul, cu Rusia și secundar cu Frăția

GÂNDIREA
MILITARĂ
ROMÂNEASCĂ

*Emoția publică
va asigura și
legitima sprijinul
pentru forțele
anti-talibane,
de această dată
internațional.
Într-o primă
instanță, China,
care s-a grăbit
să-i recunoască
pe talibanii,
va mai primi
o porție de
oprobiu public,
mai ales dacă
talibanii vor
începe să aplice
pedepsele
împotriva
apostaților
occidentalizați.*

Este foarte posibil ca Frăția Musulmană să își mobilizeze rețeaua și să-și activeze aparatul special în sprijinul fraților talibani. Este o rețea foarte puternică, globală, care aduce laolaltă Turcia, Qatarul, Iranul, Pakistanul, palestinienii, o rețea care poate reactiva celulele teroriste dispersate global și aflate într-o aparentă „adormire” în perioada pandemiei.

Musulmană și China – precum Iranul, sau numai cu Rusia și secundar China – precum Tadjikistanul, Uzbekistanul și Turkmenistanul, vor fi vizați de masele de refugiați afgani, dar și de riscurile unui conflict deschis internaționalizat la granițe. Europeanii, deși extrem de critici față de modul în care americanii au gestionat retragerea din Afganistan, este posibil să prefere să nu recunoască regimul talibanilor (Cook, Grieshaber, 2021) și să sprijine financiar statele asaltate de refugiați.

Ulterior, este foarte posibil ca Frăția Musulmană să își mobilizeze rețeaua și să-și activeze *aparatul special* în sprijinul fraților talibani. Este o rețea foarte puternică, globală, care aduce laolaltă Turcia, Qatarul, Iranul, Pakistanul, palestinienii ș.a.m.d. (Popescu), o rețea care poate reactiva celulele teroriste dispersate global și aflate într-o aparentă „adormire” în perioada pandemiei. Prin urmare, este posibil să asistăm la izbucnirea unui al cincilea val de terorism islamist, care poate acționa fie prin mijloacele clasice ale auto-detonărilor și ale asasinatelor în plină stradă, fie prin incendierea pădurilor, prin folosirea de bombe murdare, vectori de război biologic diseminați prin drone etc. Este posibil însă să asistăm la o facționalizare a rețelei, întrucât și de partea rezistenței anti-talibane sunt foști sau urmași ai foștilor mujahedini. La fel cum, și în conducerea rețelei, există agenți ai diferiților jucători geostrategici activi la nivel global.

De partea cealaltă însă, rezistența afgană anti-talibană va beneficia de sprijinul celor care nu doresc un emirat Hanabilah în vecinătate, precum Federația Rusă, care a declarat public acest lucru (TOLONews, 2021), și India, care are 160 de milioane de musulmani, mulți educați în seminariile deobandiste, precum și un conflict înghețat cu Pakistanul în privința suveranității asupra provinciei Kashmir (Simina, 2016). Acestora este posibil să li se adauge cei care nu doresc ca megaproiectul hegemonic chinez în Eurasia să se materializeze: precum rușii, care înțeleg că Marea Strategie chineză sfârșește prin a îndigui Federația Rusă, precum indienii, care se simt amenințați de prezența economică și militară chineză în Oceanul Indian și, evident, americanii, care înțeleg că ascensiunea hegemonică a Chinei este o realitate. Lor li se mai alătură și alți jucători, care nu doresc ca Frăția Musulmană să își facă un califat în Afganistan și să-și construiască o „centură” islamistă, care să pornească din Gaza și teritoriile palestinieniene, în Liban, și, apoi, în Turcia, pentru a ajunge în Iran, Afganistan și Pakistan (Popescu). Ar fi o centură islamistă care ar arunca în aer echilibrele și așa fragile

din Orientul Mijlociu și ar pune în pericol inelul intern de securitate din Asia Centrală al Rusiei, numit și „*pântecul său moale*”. Și aici se înscriu Rusia, India, Israelul, Egiptul, Emiratele Arabe Unite, Arabia Saudită, Bahrainul, Maldivele etc. Și, nu ar fi exclus ca, în joc, să intre și alți aliați asiatici ai americanilor, interesați să disperseze atenția Chinei de la țintele sale din Pacific. De altfel, riposta talibanilor se așteaptă a fi una susținută, având în vedere că, prin capitularea unor unități militare afgane, islamisții au intrat în posesia armamentului și a munițiilor deținute de acestea (France 24, 2021).

Un astfel de conflict internaționalizat la granița Chinei, în imediata vecinătate a ținutului uighur din fostul Turkestan de Est, este posibil să antreneze populația oprimată Uighură în revolte împotriva dictaturii comuniste a Beijingului. Pakistanul, la rândul său, s-ar putea confrunta cu un nou episod de insurgență a populației Baluchi, animată de idei secesioniste (Gatani, 2021), și/sau a populației Sindh, unde există, de asemenea, germenii separatismului Sindhudesh (Khan, 2020), și/sau a populației din provincia Gilgit-Baltistan, unde ființează o mișcare care militează pentru independența Balawaristanului (Bodla, 2014), situație în care s-ar crea un coridor de instabilitate care ar putea porni dinspre bazinul Amu Daryei până înspre Golful Oman. Iar o reîncălzire a conflictului dintre India și Pakistan în privința Kashmirului ar aduce în discuție problema confruntării dintre două puteri nucleare.

Procese destabilizatoare pot afecta și Iranul, unde există grupări separatiste, dar probabilitatea de succes este mai scăzută, având în vedere sprijinul rusesc solid acordat teocrațiilor de la Teheran. La fel, instabilitatea ar putea antrena și Valea Fergana, întinsă peste estul Uzbekistanului, sudul Kîrgîzstanului și nordul Tadjikistanului, unde conflictele etnice și mișcările islamiste au un istoric încă din perioada sovietică. Dar, având în vedere valoarea strategică excepțională a statelor Asiei Centrale pentru securitatea Federației Ruse, este mai puțin probabil ca instabilitatea să se transforme într-un conflict de amploare.

Cu un sud al Asiei în curs de fragmentare, cu „*Balcanii Mondiali*” amenințați de instabilitate și cu conflicte active în derulare, nici unificarea coastei eurasiatice (*rimland-ul*) sub dominația unei singure puteri regionale (China), și nici mega-proiectele hegemonice ale „*podurilor*” economice inter- și pancontinentale (chineze) nu mai pot fi materializate cu același succes de până acum. Este aceeași strategie

Pakistanul s-ar putea confrunta cu un nou episod de insurgență a populației Baluchi, animată de idei secesioniste, și/sau a populației Sindh, unde există, de asemenea, germenii separatismului Sindhudesh, și/sau a populației din provincia Gilgit-Baltistan, unde ființează o mișcare care militează pentru independența Balawaristanului, situație în care s-ar crea un coridor de instabilitate care ar putea porni dinspre bazinul Amu Daryei până înspre Golful Oman.

Retragerea americană din Afganistan poate destabiliza grav situația de securitate a „Balcanilor Mondiali”, antrenând într-un potențial conflict civil jucători regionali și extraregionali și confirmând spusele lui Iqbal din motto-ul acestui articol, potrivit căruia Afganistanul este „inima” Asiei și că, din discordia sa, se naște discordia Asiei și, invers, din concordia sa, se naște concordia Asiei.

pe care Federația Rusă a aplicat-o în fostele state sovietice rebele, riverane Mării Negre. Și, cu un focar major de instabilitate la propria graniță, în imediata vecinătate a unei regiuni aparținând propriului teritoriu național, unde insurgența islamistă este cât se poate de posibilă, este greu de crezut că intențiile agresive ale Chinei față de Taiwan și comportamentul dominant față de celelalte state din zona Mării Chinei de Sud se vor mai materializa cu aceeași ușurință.

Iată cum retragerea americană din Afganistan poate destabiliza grav situația de securitate a „Balcanilor Mondiali”, antrenând într-un potențial conflict civil jucători regionali și extraregionali și confirmând spusele lui Iqbal din motto-ul acestui articol, potrivit căruia Afganistanul este „inima” Asiei și că, din discordia sa, se naște discordia Asiei și, invers, din concordia sa, se naște concordia Asiei.

În plus, retragerea din Afganistan a trupelor americane și ale partenerilor lor din Alianța Nord-Atlantică determină scăderea costurilor pentru contribuabilii occidentali, chestiune care vine în sprijinul bugetelor grav afectate de pandemia Covid 19. Și, nu în ultimul rând, America își închide micile războaie, pentru a se pregăti pentru potențialul război hegemonic care ar putea izbucni, la un moment dat, și pentru a-și reechilibra balanța financiară, sever destabilizată de costurile unor războaie de uzură, transformând zone geopolitice, vitale pentru echilibrul regional al competitorilor săi strategici, în mize de competiție și de dominație geopolitică.

Iar europenii se vor alege cu noi și noi refugiați, în condițiile crizei economice generate de pandemia cu virusul gripal chinezesc, chestiune care va contribui la șubrezirea și mai mult a construcției europene și la alimentarea discursului eurofob, aspect valabil pentru toate scenariile puse în joc.

AL DOILEA SCENARIU, DERULAT PE TERMEN SCURT ȘI MEDIU

Rezistența afgană anunțată de grupul strâns în jurul lui Massoud eșuează. Talibanii preiau puterea și își instaurează regimul ultraconservator. Proclamă emiratul salafit, sprijiniți fiind de uriașa rețea a Frăției Musulmane, care transformă Afganistanul într-un *safe haven* pentru aparatul său secret. Se creează centura islamistă a Orientului Mijlociu, având drept vectori Pakistanul, Afganistanul, Iranul, Turcia, Qatarul și Teritoriile Palestiniene. Urmărind materializarea obiectivelor centrale ale Frăției Musulmane, de clădire a Califatului Global

cu capitala în Ierusalim, dar și interese partizane în jocul de putere din cadrul spațiului islamic, Hamasul, Talibanii, Hezbollahul, islamiștii pakistanezi, cărora li se pot alătura foștii și actualii combatanți din DAESH, Al Qa'ida, Lashkar e Tayyiba, milițiile Houthi, islamiștii africani și cei din fostele state sovietice ale Asiei Centrale, islamiștii Sri Lank-ezi și cei indonezieni etc., ar putea forma un front comun împotriva Israelului, Egiptului, Arabiei Saudite și monarhiilor alinate din zona Golfului, chestiune care ar putea destabiliza major nu doar „*Balcanii Mondiali*”, ci și întreg Orientul Mijlociu și chiar și state din bazinul Oceanului Indian și din Asia de Sud-Est. Ca și în scenariul precedent, și în acest caz este posibil ca un al cincilea val de terorism islamist să se declanșeze și nu este exclus să asistăm chiar și la o a doua „*primăvară arabă*”, care să arunce în haos state precum Egipt, Arabia Saudită și altele.

Probabil că regimul taliban nu va fi recunoscut decât de statele afiliate Frăției Musulmane și de China (eventual, de Rusia), cu costuri majore de imagine publică pentru statul asiatic, în contextul haosului și al disperării televizate care au pus stăpânire pe populația afgană occidentalizată la preluarea puterii de către talibani și al acuzațiilor tot mai puțin voalate privind originea de laborator a virusului SARS-COV 2, de care China nu ar fi străină. Rusia, îngrijorată de recrudescența islamismului Hanabilah în imediata vecinătate a „*pântecului său moale*” central-asiatic, va căuta să își întărească prezența militară în regiune și alianțele cu statele interesate de contenția islamistilor. Este posibil ca relațiile ruso-chineze să se tensioneze, ca urmare a legăturii dintre chinezi, talibani și frații musulmani, iar suspiciunile reciproce privind jocuri și alianțe la două capete să devină tot mai intense. Tensiunile ar putea afecta binomul ruso-chinez, care acționează în spații extrem de valoroase geostrategic pentru Rusia, precum este Coridorul Nord-Sud Est-European sau spațiul caucazian. Relațiile ruso-americe s-ar mai putea îmbunătăți, având în vedere că ambițiile hegemonice ale Chinei deranjează ambele mari puteri, iar sprijinul acordat islamistilor talibani prin recunoașterea regimului lor și, implicit, a emiratului afectează interesele de securitate ale Rusiei – o Rusie care trebuie să gestioneze și o prezență economică și politică chineză avansată în spațiul arctic, parte a planului strategic al „*Drumului Polar al Mătăsii*”. Centura islamistă va îngrijora și India, care nu doar că are un conflict înghețat cu Pakistanul, ci mai deține și o largă frontieră

Probabil că regimul taliban nu va fi recunoscut decât de statele afiliate Frăției Musulmane și de China (eventual, de Rusia), cu costuri majore de imagine publică pentru statul asiatic, în contextul haosului și al disperării televizate care au pus stăpânire pe populația afgană occidentalizată la preluarea puterii de către talibani și al acuzațiilor tot mai puțin voalate privind originea de laborator a virusului SARS-COV 2, de care China nu ar fi străină.

cu acesta. Aceasta este o chestiune care ar putea antrena crearea unui sistem de alianțe regionale și extraregionale menite să contracareze emergența islamistă, laolaltă cu emergența chineză. În aceste alianțe pot fi cooptate Rusia, India, SUA și Marea Britanie, europenii, Israelul, Egiptul, Arabia Saudită și celelalte state aliniate din regiunea Golfului, state din Asia de Sud-Est. Într-un astfel de mediu de securitate, este greu de crezut că megaproiectul „Drumului și al Centurii Mătășii” va mai putea fi continuat cu același succes ca și până acum, iar riscul de fragmentare a *rimland*-ului crește exponențial. Este, de asemenea, greu de crezut (dar nu imposibil) că statul chinez își va permite să deschidă un front în Pacific, atât timp cât la granița sa estică există un focar major de instabilitate.

Precum se poate observa, și într-un caz, și în celălalt, rezultatul strategic final este același: temporizarea „Drumului și Centurii Mătășii”, împiedicarea coagulării ținutului costier al Eurasiei sub conducerea unui hegemon regional (China), crearea unui focar de instabilitate și de islamism radical ultraconservator la granița chineză, în imediata vecinătate a regiunii ocupate de uighuri, pentru a disipa atenția Chinei de la situația strategică din Pacific, apariția unui focar major de instabilitate în imediata vecinătate a inelului intern, vital, de securitate al Federației Ruse, tensionarea inevitabilă a relațiilor ruso-chineze prin interesele divergente față de emiratul taliban și interferența Indiei, direct amenințată de un potențial export de insurgență în rândul musulmanilor deobandiști de pe teritoriul său național. Este o trilaterală asiatică direct vizată de focarul de islamism ultraconservator, care a devenit activ la scurt timp de la preluarea puterii de către talibani.

AL TREILEA SCENARIU, PE TERMEN MEDIU

Ar mai putea exista, de asemenea, posibilitatea ca statul chinez să se angajeze militar în Afganistan, ca urmare a exportului de insurgență islamistă în regiunea Xinjiang. Este un scenariu puțin probabil, dar nu imposibil, având în vedere riscurile unei astfel de decizii pentru China. Nu atât din punctul de vedere al gestionării militare a Afganistanului, unde militarii chinezi ar putea fi mult mai eficienți ca predecesorii lor ruși și americani, ca urmare a disciplinei și austerității native, confucianiste, a stilului de viață, a numărului imens de militari care ar putea fi mobilizați și a forței economice și tehnologice care ar putea asigura logistica unui astfel de demers, cât, mai ales, prin implicarea

Ar mai putea exista posibilitatea ca statul chinez să se angajeze militar în Afganistan, ca urmare a exportului de insurgență islamistă în regiunea Xinjiang. Este un scenariu puțin probabil, dar nu imposibil, având în vedere riscurile unei astfel de decizii pentru China.

Într-un război cu rețeaua islamistă globală și riscul internaționalizării acestui conflict, pe modelul războiului din 1979, în contextul în care se află deja într-o competiție tot mai încinsă cu SUA. În plus, nici Rusia nu ar avea de ce să dorească un Afganistan stăpânit de chinezi și transformat de aceștia într-o fortăreață inexpugnabilă, în imediata vecinătate a „pântecului său moale” central-asiatic, direct vizat de planurile strategice chineze. Și nici India nu ar fi foarte confortabilă cu un bloc afgano-pakistanez, dominat de China la frontiera sa.

Evident, și în acest caz, planurile strategice ale Chinei în Eurasia nu vor mai avea aceeași dinamică.

Toate aceste scenarii, și altele, mai puțin plauzibile, întrucât presupun evenimente neprevăzute de tip „lebede negre”, servesc câtorva dintre imperatiile strategice americane în Eurasia:

- împiedicarea unificării zonei costiere a masei continentale sub o conducere unitară regională;
- împiedicarea unificării „Balcanilor Mondiali” sub o putere regională;
- împiedicarea constituirii blocului geopolitic ruso-chinez.

Este un exercițiu cinic de *real politik*, care demonstrează că idealismul în relațiile internaționale este doar o utopie.

OBSERVAȚII DE FINAL

Desigur, se pune întrebarea de ce administrația Biden a ordonat retragerea militarilor americani cu o asemenea grabă, aducând un prejudiciu grav de imagine SUA prin similitudinile cu evacuarea Saigonului, din 30 aprilie 1975, de la sfârșitul războiului pierdut în Vietnam, și neținând cont de faptul că, în acel moment, peste 11.000 de americani și mulți alți cetățeni ai statelor partenere se aflau încă în Afganistan?

O explicație ar putea fi legată de nevoia mutării urgente a trupelor în alte teatre. O alta ar putea fi legată de o imensă greșeală, indusă sau nu actualului președinte, care ar putea să-l coste pe acesta însuși fotoliul prezidențial, având în vedere că este suspectat că nu s-ar afla într-o perfectă stare de sănătate. O schimbare care ar aduce-o la Casa Albă pe Kamala Harris, actualul vice-președinte, împreună cu propriul anturaj politic, diferit de cel al președintelui Biden. O schimbare care ar propulsa-o pe Kamala Harris în linia întâi a viitoarelor alegeri prezidențiale americane, în dauna ambițiilor fostelor prime-doamne

Toate aceste scenarii, și altele, mai puțin plauzibile, întrucât presupun evenimente neprevăzute de tip „lebede negre”, servesc câtorva dintre imperatiile strategice americane în Eurasia: împiedicarea unificării zonei costiere a masei continentale sub o conducere unitară regională; împiedicarea unificării „Balcanilor Mondiali” sub o putere regională.

Ideea globalizării culturale prin globalizare economică și consumerism este o utopie.

Este absolut necesară înțelegerea profundă a culturii și civilizației statului țintă și acceptarea ei.

Michelle Obama și Hillary Clinton. O variantă destul de probabilă, dacă este să analizăm uriașul aparat de propagandă care s-a pornit împotriva lui Joe Biden. Și, o ultima variantă, care nu le exclude pe celelalte două, ar fi că asistăm la un scenariu bine gândit și implementat, la un haos și o emoție publică bine controlate, pentru a reseta atât jocul politic intern american, cât și pe cel extern, global, într-un moment în care costurile prezenței militare americane în Afganistan depășeau avantajele strategice și economice.

Se mai pune întrebarea cât de mult va costa pentru America acest exercițiu de *real politik*? Cât de greu se va șterge imaginea de stat înfrânt de o bandă de pseudo-nomazi înarmați cu AKM-uri, pe care a generat-o punerea în scenă a evacuării cu elicoptere a personalului american din Kabul? Și cât de mult va cântări această decizie în viitoarele relații de parteneriat ale Americii cu restul lumii? Dacă ar fi să ne luăm după presa de limba rusă, chineză și o anumită parte a presei americane și europene, va cântări greu. Dacă am înțelege că nicio alianță nu este veșnică, veșnice fiind doar interesul național și geografia, atunci am evita să cădem pradă emoțiilor, rămânând cantonați în sfera analizei reci și trăgând concluziile care se cuvin. Chiar dacă acestea nu ne fac să ne simțim confortabil.

Și, nu în ultimul rând, experiențele militară și politică ale aliaților în Afganistan au reiterat câteva concluzii, bine cunoscute din istoria, chiar și recentă, a umanității:

- exportul de democrație și de modele civilizaționale occidentale în alte spații civilizaționale este contraproductiv și iluzoriu;
- ideea globalizării culturale prin globalizare economică și consumerism este o utopie;
- ideea unei noi ordini mondiale occidentale non-westphaliene, care să înlocuiască atât ordinea mondială westphaliană acceptată de toate spațiile civilizaționale, cât și propriile ordini, tradiționale, ale spațiilor respective, este, de asemenea, o utopie;
- este absolut necesară înțelegerea profundă a culturii și civilizației statului țintă și acceptarea ei;
- în lipsa unei motivații vitale, legate de propria supraviețuire statală, orice război de uzură, dus la mare distanță de propriile frontiere și pentru rațiuni înțelese de foarte puțini, se sfârșește printr-o retragere, echivalentă cu o înfrângere, a forțelor

militare externe angrenate în teren, în absența unor mecanisme eficiente de stabilizare post-conflict;

- în lipsa unei capitulări necondiționate a inamicului, nicio victorie nu poate fi totală;
- terenul muntos și, îndeosebi, lanțurile muntoase înalte, accidentate, facilitează războiul de gherilă, război în fața căruia tactici de luptă convenționale nu sunt eficiente;
- într-un spațiu civilizațional ostil, războaiele care se inițiază trebuie să fie de tip proxy;
- interferența economicului și a politicului în decizia militară este devastatoare;
- calitatea înaltă a informației este rezultatul activității unui întreg lanț de profesioniști, care nu trebuie să fie tributari unor ideologii și slogane corect politice;
- nu poți transforma în aliat real o națiune/populație ocupată militar.

Interferența economicului și a politicului în decizia militară este devastatoare.

BIBLIOGRAFIE SELECTIVĂ:

1. Akchurina V., Lavorgna, A. (2014). *Islamist movements in the Fergana Valley: a new threat assessment approach*, <https://www.tandfonline.com/doi/abs/10.1080/17440572.2014.924406>, accesat la 12 august 2021.
2. Asghar, A. (2009). *Sufism-Culture and Politics*, http://twocircles.net/2009oct01/sufism_culture_and_politics.html, accesat la 15 august 2021.
3. Berman, E. (2003). *Hamas, Taliban and the Jewish Underground: An Economist's View of Radical Religious Militias*. NBER Working Paper No. 10004, http://www.sfu.ca/~pendakur/hamas_extract.pdf, accesat la 15 august 2021.
4. Bodla, S. (2014). *Making a nation in high mountains: Balawars and Balawaristan nationalism in Ghizer district of Gilgit Baltistan*. Ethnoscripts (1), https://www.ssoar.info/ssoar/bitstream/handle/document/61321/ssoar-ethnoscripts-2014-1-bodla-Making_a_nation_in_high.pdf?sequence=1; accesat la 17 august 2021.
5. Brzeziński, Z.K. (1997). *The Grand Chessboard: American Primacy and Its Geostrategic Imperatives*, https://www.cia.gov/library/abbottabad-compound/BD/BD4CE651B07CCB8CB069F9999F0EAD EE_Zbigniew_Brzezinski_-_The_Grand_ChessBoard.pdf, accesat la 12 august 2021.
6. Burch, J. (2010). *Afghanistan now world's top cannabis source: U.N.* Reuters, <https://www.reuters.com/article/us-afghanistan-cannabis-idUSTRE62U0IC2010033>, accesat la 15 august 2021.

7. Coll, S. (2021). *Directorate S: The C.I.A. and America's Secret Wars in Afghanistan and Pakistan*. Barnes&Noble, <https://www.barnesandnoble.com/readouts/directorate-s-the-c-i-a-and-americas-secret-wars-in-afghanistan-and-pakistan/>, accesat la 17 august 2021.
8. Cook, L., Grieshaber, K. (2021). *EU eyes talks with Taliban but no plans to recognize them*. Associated Press, <https://www.ctvnews.ca/world/eu-eyes-talks-with-taliban-but-no-plans-to-recognize-them-1.5550548>; accesat la 18 august 2021.
9. Davison, R.H. (1960). *Where Is the Middle East?*. Foreign Affairs, vol. 38, nr. 4. Council on Foreign Relations, <https://www.jstor.org/stable/20029452?origin=crossref>; accesat la 15 august 2021.
10. Gattani, Y. (2021). *The Resilience of Baloch Insurgencies: Understanding the Fifth Period*, <https://www.e-ir.info/2021/02/02/the-resilience-of-baloch-insurgencies-understanding-the-fifth-period/>, accesat la 17 august 2021.
11. Goldstein, J., Shah, T. (2015). *Death of Mullah Omar Exposes Divisions Within Taliban*. The New York Times, <https://www.nytimes.com/2015/07/31/world/asia/taliban-confirm-death-of-mullah-omar-and-weigh-successor.html>, accesat la 15 august 2021.
12. Haidari, M.A. (2017). *Afghanistan: The Heart of Silk Road in Asia*. The Diplomat, <https://thediplomat.com/2017/11/afghanistan-the-heart-of-silk-road-in-asia/>, accesat la 15 august 2021.
13. Imtiaz, A. (2007). *The Father of the Taliban: An Interview with Maulana Sami ul-Haq*. În „Spotlight on Terror”, vol. 4, nr. 2, <https://jamestown.org/interview/the-father-of-the-taliban-an-interview-with-maulana-sami-ul-haq/>, accesat la 15 august 2021.
14. Khan, I.A. (2020). *JSQM-A, two separatist outfits in Sindh banned*, <https://www.dawn.com/news/1556476>, accesat la 17 august 2021.
15. Onyanga-Omara, J., Lackey, K. (2015). *Afghan intel agency: Taliban leader died two years ago*. USA Today, <https://eu.usatoday.com/story/news/world/2015/07/29/taliban-leader-mullah-omar/30819359/>, accesat la 15 august 2021.
16. Petersen, A. (2013). *China's Strategy in Afghanistan*. The Atlantic, <https://www.theatlantic.com/china/archive/2013/05/chinas-strategy-in-afghanistan/276052/>, accesat la 12 august 2021.
17. Popescu, A.I.C. (2020). *Analize incomode*. București: Editura Militară.
18. Puri, L. (2009). *The Past and Future of Deobandi Islam*, vol. 2, nr. 11, Combating Terrorism Center at West Point, <https://ctc.usma.edu/the-past-and-future-of-deobandi-islam/>, accesat la 12 august 2021.
19. Shah, H., Lahiri, T. (2021). *The US is evacuating staff from Kabul – Russia and China are not*, <https://qz.com/2047680/why-arent-russia-and-china-evacuating-their-staff-from-kabul/>, accesat la 16 august 2021.
20. Simina, M. (2016). *Accent pe istorie: Kashmir – Între India și Pakistan*, RFI, <https://www.rfi.ro/politica-90264-accent-pe-istorie-kashmir-india-pakistan>, accesat la 17 august 2021.

21. Smith, C. (2004). *A Selection of Historical Maps of Afghanistan*. The Library of Congress, <https://www.loc.gov/rr/geogmap/pub/afghanistan.html>, accesat la 15 august 2021.
22. Smith, M., Grey, S. (2021). *The Secret War*, Frontline, <https://www.pbs.org/wgbh/frontline/film/secret-war/transcript/>, accesat la 15 august 2021.
23. Zaidi, A. (2009). *The Ulema, Deoband and the (Many) Taliban – Historical Scholarship Ignores the Discontinuities and Breaks That Have Taken Place in the Traditions of Pakistani Islam*. Economic and Political Weekly [Mumbai].
24. Waraich, O. (2015). *Mullah Mohammed Omar: Co-founder and leader of the Taliban who fought the Soviets before presiding over a brutal Afghan regime*. The Independent, <https://www.independent.co.uk/news/people/mullah-mohammed-omar-co-founder-and-leader-taliban-who-fought-soviets-presiding-over-brutal-afghan-regime-10428546.html>, accesat la 15 august 2021.
25. AAIB (2021), <https://www.aiib.org/en/about-aiib/index.html>, accesat la 16 august 2021.
26. *Afghan conflict: US and Taliban sign deal to end 18-year war* (2020), BBC, <https://www.bbc.com/news/world-asia-51689443>, accesat la 16 august 2021.
27. *Afghanistan*, CIA WorldFactBook, <https://www.cia.gov/the-world-factbook/countries/afghanistan/>, accesat la 15 august 2021.
28. *An anti-Taliban front forming in Panjshir? Ex top spy Saleh, son of ‘Lion of Panjshir’ meet at citadel*, The Week, <https://www.theweek.in/news/world/2021/08/17/an-anti-taliban-front-forming-in-panjshir-ex-top-spy-saleh-son-of-lion-of-panjshir-meet-at-citadel.html>, accesat la 12 august 2021.
29. *BP Statistical Review of World Energy*, <https://www.bp.com/en/global/corporate/energy-economics/statistical-review-of-world-energy/oil.html>, accesat la 15 august 2021.
30. Britannica (2021). *Amu Darya*, <https://www.britannica.com/place/Amu-Darya>, accesat la 15 august 2021.
31. *Countries with largest natural gas reserves in the Middle East* (2019), NSEnergy, <https://www.nsenerybusiness.com/features/largest-natural-gas-reserves-middle-east/>, accesat la 15 august 2021.
32. Deutsche Welle (2019). *Taliban founder lived near US military base in Afghanistan: report*, <https://www.dw.com/en/taliban-founder-lived-near-us-military-base-in-afghanistan-report/a-47849336>, accesat la 15 august 2021.
33. *Former CIA Director Gen. Petraeus Discusses The Taliban’s Resurgence in Afghanistan* (2021). NPR, <https://www.npr.org/2021/08/13/1027537415/former-cia-director-gen-petraeus-discusses-the-talibans-resurgence-in-afghanista?t=1629228540585>, accesat la 12 august 2021.

34. France 24 (2021). *Weapon seizures ,massive boon’ for Taliban as cities fall*, <https://www.france24.com/en/live-news/20210814-weapon-seizures-massive-boon-for-taliban-as-cities-fall>, accesat la 17 august 2021.
35. *Pakistan’s ISI supports Taliban offensive: Former Pak-Senator Afrasiab Khattak* (2021), India Today, <https://www.indiatoday.in/world/video/pakistan-isi-supports-taliban-offensive-former-pak-senator-afasiab-khattak-1840681-2021-08-14>, accesat la 12 august 2021.
36. *„Rogue States” and the United States: A Historical Perspective* (2011), Wilson Center, <https://www.wilsoncenter.org/event/rogue-states-and-the-united-states-historical-perspective>, accesat la 16 august 2021.
37. TOLONews (2021). *US, Russia: ,Will Not Support’ an, Islamic Emirate in Afghanistan*, <https://tolonews.com/afghanistan/us-russia-will-not-support-islamic-emirate-afghanistan>, accesat la 17 august 2021
38. http://2.bp.blogspot.com/-ORSttH Ae7us/UD0IB1S8OqI/AAAAAAAAARU/akwMfh0gA4s/s1600/Tapi_Map_01.gif, accesat la 15 august 2021.
39. http://www.ettoremazza.com/mapimages/middle_east/afghanistan/afghanistan.gif, accesat la 15 august 2021.
40. https://lh3.googleusercontent.com/proxy/GNXp0cKHmgsPtgWD09p4iUQgt_fX__0tnbBFvH_gTc6qXb8YZkR9EAc a9fQ43qDpbfdEUXMZM3n4AONhpUaCLa27wrHzDeyONdCZwjvdNYjs Bg, accesat la 15 august 2021.
41. <https://www.mapsland.com/maps/asia/afghanistan/large-topographical-map-of-afghanistan.jpg>, accesat la 15 august 2021.
42. <https://www.matrixmag.com/wp-content/uploads/2021/08/CSF989.jpg>, accesat la 16 august 2021.

Date succinte de demografie statistică și socială

Conform site-ului CIA WorldFactBook, în iulie 2021, populația totală a Afganistanului era de 37.466.414 de persoane. Distribuția populației este neuniformă, fiind concentrată, în principal, în văile din zonele montane și în câmpiile din nord și sud. Piramida vârstelor este una cu bază largă, specifică țărilor sărace și subdezvoltate cu natalitate crescută și speranța de viață la naștere scăzută, 40,62% din populație fiind alcătuită din copii cu vârste între 0 și 14 ani și puțin peste 6% din populație depășind vârsta de 55 de ani. În iulie 2021, Afganistanul a înregistrat cea mai mare rată a mortalității infantile din lume, de 106,75 morți la 1.000 de născuți vii, aspect care indică un nivel extrem de scăzut de civilizație și de educație al mamelor și de dezvoltare a rețelelor de asistență medicală și sanitație. De altfel, densitatea medicilor, în 2016, era de 0,28 la 1.000 de locuitori, iar densitatea paturilor de spital era de 0,4 la 1.000 de locuitori. Speranța de viață la naștere, în iulie 2021, a fost de 53,25 ani (51,73 ani la bărbați, 54,85 ani la femei).

Constituția din 2004, încă în vigoare la data scrierii articolului, recunoaște 14 grupuri etnice: Pashtun, Tajik, Hazara, Uzbek, Baluchi, Turkmen, Nuristani, Pamiri, Arab, Gujar, Brahui, Qizilbash, Aimaq și Pashai. Limbile oficiale sunt persana afgană sau dari, vorbită de 78% din populație, și pashtuna, vorbită de 50% dintre afgani. Afganii sunt musulmani în proporție de 99,7% (suniți 84,7-89,7%, shi'ii 10-15%). Mediul de rezidență predilect este cel rural, doar 26,3% din populație fiind urbanizată. În iulie 2018, doar 43% din populația în vârstă de peste 15 ani era alfabetizată (55,5% dintre bărbați și 29,8% dintre femei).

Date succinte politico-administrative

La momentul scrierii articolului, în 16 august 2021, Republica Islamică a Afganistanului este o republică prezidențială, având capitala la Kabul. Este alcătuită din 34 de provincii: Badakhshan, Badghis, Baghlan, Balkh, Bamyan, Daykundi, Farah, Faryab, Ghazni, Ghor, Helmand, Herat, Jowzjan, Kabul, Kandahar, Kapisa, Khost, Kunar,

Kunduz, Laghman, Logar, Nangarhar, Nimroz, Nuristan, Paktika, Paktiya, Panjshir, Parwan, Samangan, Sar-e Pul, Takhar, Uruzgan, Wardak, Zabul. Constituția, încă în vigoare, a fost ratificată în 26 ianuarie 2004. Sistemul juridic este mixt, laic și islamic. Ziua națională celebrează obținerea independenței de sub dominația britanică, în data de 19 august 1919 (CIA WorldFactBook, 2021).

Date succinte economice

Conform site-ului *CIA WorldFactBook*, în 2019, Afganistanul era unul dintre cele mai sărace state de pe glob, cu un Produs Intern Brut (PIB) la Paritatea Puterii de Cumpărare (PPP) de numai 78.557 de miliarde de dolari americani (USD) și un PIB *per capita* de 2.065 USD. În 2016, 54,5% din populația afgană trăia sub pragul de subzistență de 1,5 USD/capita/zi, iar 23,9% dintre afgani nu aveau un loc de muncă. În 2016, principalele produse de export ale Afganistanului, în valoare totală de 784 de milioane USD, au fost aur, gresie, fier vechi, struguri, opiu, fructe și nuci, rășini de insecte, bumbac, covoare țesute manual, iar principalii parteneri de export au fost Emiratele Arabe Unite – 45%, Pakistan – 24%, India – 22%, China – 1%. Tot în 2016, principalele produse de import, în valoare totală de 7.616 de miliarde USD, au fost făină de grâu, echipament de difuzare radio, petrol rafinat, tutun laminat, piese pentru avioane, țesături sintetice, principalii parteneri de import fiind Emiratele Arabe Unite – 23%, Pakistan – 17%, India – 13%. Precum se poate constata, balanța comercială a statului este intens dezechilibrată în favoarea importurilor, ceea ce adâncește și mai mult marasmul economic al țării. Spre deosebire de statele subsahariene, care se confruntă, la rândul lor, cu sărăcie și subdezvoltare, Afganistanul este electrificat în proporție de 100% în zonele urbane și de 98% în zonele rurale, iar accesul la apă potabilă este de 95,9% în zonele urbane și de 61,4% în zonele rurale. În 2019, 63,18% din populație deținea un telefon mobil. Afganistanul deține, pe lângă cele două porturi fluviale din nord, 34,903 km de drumuri, dintre care 17,903 km sunt pavate, un heliport, 29 de aeroporturi cu piste pavate și ale 17 cu piste nepavate, precum și 466 km de gazoduct.

Spre deosebire de statele subsahariene, care se confruntă, la rândul lor, cu sărăcie și subdezvoltare, Afganistanul este electrificat în proporție de 100% în zonele urbane și de 98% în zonele rurale, iar accesul la apă potabilă este de 95,9% în zonele urbane și de 61,4% în zonele rurale.

PROVOCĂRI LEGATE DE CALITATEA MEDIULUI ÎNCONJURĂTOR

Conform aceluiași site, *CIA WorldFactBook*, principalele provocări privind calitatea mediului înconjurător sunt reprezentate de volumul limitat al resurselor naturale de apă dulce; aprovizionarea necorespunzătoare cu apă potabilă a populației; degradarea solului; supra-pășunatul; defrișările.

